

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАВНОГО КАНАЛУ РИБ ЗА РОЗТИНУ

Писанко О. О., аспірант

Кот Т. Ф., доктор ветеринарних наук, професор кафедри внутрішньої патології та морфології

Поліський національний університет, м. Житомир

Патологоанатомічний розтин є систематизованим методом дослідження організму риби, який полягає у зовнішньому та внутрішньому огляді з метою виявлення морфологічних змін в органах і тканинах, встановлення або підтвердження діагнозу та визначення причин смерті. Розтин риб також здійснюють і з демонстраційною метою – у навчальному процесі з біології, зоології та анатомії для ілюстрації топографії органів, дослідницькою метою – у наукових дослідженнях для вивчення фізіологічних, анатомічних та паразитологічних особливостей, технологічною (харчовою) метою – у рибопереробній промисловості під час патрання, філеювання, стейкового розділення риби. Анатомія травного каналу варіює залежно від виду риб, а також може відрізнитися за розмірами та зовнішнім виглядом залежно від харчового статусу риби. Травний канал риб складається зі ротової порожнини, глотки, стравоходу, шлунка та кишківника. Риби не всіх видів мають окремо сформований шлунок, а довжина кишківника може значно різнитися.

Метою роботи був огляд наукових досліджень, присвячених питанням розтину риб з акцентом на дослідження окремих органів травного каналу (стравоходу, шлунку, кишківника). Використано методи аналізу, порівняння, систематизації, класифікації та узагальнення теоретичних матеріалів.

Аналіз літературних джерел показав, що дослідженню стравоходу, шлунку і кишківника передують розтин черевної порожнини риби. За Н. Є. Гриневич (2021), ножицями роблять перший розріз черева паралельно середній лінії від анального отвору до основи грудних плавців. Другим розрізом розрізають м'язи черевної стінки, дорсально від основи грудних плавців до початку спинних м'язів, третім – від початку спинних м'язів до анального отвору. Для видалення травного каналу з черевної порожнини визначають найбільш краніальний кінець стравоходу. Його захоплюють щипцями і відсікають якомога краніальніше. Потім обережно витягують увесь травний тракт з черевної порожнини й відрізають кінець кишківника в ділянці ануса. За потреби кишківник можна закрити гемостатичними щипцями, щоб запобігти витіканню вмісту. Разом із травним каналом зазвичай вилучають печінку та селезінку. У корошових риб ці органи з'єднані мезентеріальною клітковиною; кишківник частково занурені в багатолопатева печінку. Шлунок у них відсутній, а сам кишківник умовно поділяють на передній (шлункоподібне розширення), середній та задній відділи. Довжина шлунково-кишкового каналу у трав'яїдних риб у кілька разів перевищує довжину тіла. У хижих риб, навпаки, добре розвинений шлунок. До його

каудальної частини прилягають пілоричні придатки. Кишківник відносно короткий. Печінка компактна й розташована у передньому відділі черевної порожнини. Підшлункова залоза має дифузну будову. Її мікроскопічні островці розсіяні в мезентеріальній клітковині, а у корошових трапляються також у печінці та іноді в селезінці. Для макроскопічного дослідження стравохід, шлунок і кишківник розрізають уздовж. В них оцінюють стан слизової оболонки, фіксують наявність кормових мас, крововиливів, запалення, петехій, паразитів, новоутворень. Під час паразитологічного розтину риб шлунково-кишковий тракт розміщують на склі або в кюветі, після чого розрізають уздовж ножицями та розгортають слизовою оболонкою назовні. Спочатку видаляють великих паразитів, помітних неозброєним оком (стрічкових і круглих червів, нематод). Подальший огляд проводять послідовно від каудального відділу до краніального. Із слизової оболонки шлунка та кишківника скальпелем виконують глибокий зішкріб, який досліджують під лупою та мікроскопом. Додатково компресорним методом вивчають і стінку кишківника. Залежно від мети розтину може виникнути потреба у відборі зразків тканин травного каналу. Паразитів, видалених із різних відділів кишківника, поміщають в окремі пробірки з відповідними етикетками. Для свіжої мікроскопічної оцінки мазків вмісту, слизу або ділянок стінки кишківника невеликі шматочки тканини розміщують на предметному склі та підтримують у вологому стані до моменту дослідження. За Л. П. Горальським і співавт. (2005), для гістологічного дослідження відібраний матеріал якнайшвидше піддають фіксації (консервації). Від порожнистих органів травного каналу риб відрізають шматочки довжиною 10-15 мм і поміщають у скляний посуд з 10% водним нейтральним розчином формаліну. Об'єм останнього повинен у 20 і більше разів перевищувати об'єм відібраного для фіксації матеріалу.

Отже, методологія дослідження травного каналу риб за розтину ґрунтується на поєднанні макроскопічного огляду та цілеспрямованого відбору проб для додаткових досліджень. Послідовність дій під час роботи забезпечує достовірність результатів, а також створює умови для виявлення прихованих патологій, що мають значення у ветеринарній медицині та аквакультури.

Національний
університет
біоресурсів і
природокористування
України

Факультет
ветеринарної
медицини

Міжнародна наукова конференція

«Актуальні питання ветеринарної патології»

приурочена 105-річчю факультету ветеринарної медицини
та 85-річчю доктора ветеринарних наук, професора,
заслуженого діяча науки і техніки України,
академіка НААН України

Анатолія Йосиповича Мазуркевича

2–3 жовтня 2025 р.,
м. Київ, факультет ветеринарної медицини НУБіП України

Київ – 2025

УДК 005.745(043.2)(063)

З 41

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

«Актуальні питання ветеринарної патології» приурочена 105-річчю факультету ветеринарної медицини та 85-річчю доктора ветеринарних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка НААН України Анатолія Йосиповича Мазуркевича: Міжнародна наукова конференція, м. Київ, Україна, 02-03 жовтня 2025 року: матеріали конференції, Київ, 116 с.

За викладений в тезах матеріал відповідають безпосередньо автори.

Збірник матеріалів конференції є науково-практичним виданням, в якому опубліковано тези доповідей студентів, аспірантів, кандидатів і докторів наук, наукових працівників та практикуючих лікарів факультету ветеринарної медицини та інших підрозділів Національного університету біоресурсів і природокористування України, навчальних і наукових установ України та зарубіжжя. Наукові праці відображають результати досліджень з напрямку ветеринарної медицини та біології.

Збірник матеріалів конференції розрахований на студентів, аспірантів, докторантів, викладачів, науковців, практикуючих лікарів та всіх, хто цікавиться останніми тенденціями розвитку сучасної науки.

Організаційний комітет з підготовки збірника тез: Цвіліховський М.І., д.біол.н., професор; Голопура С.І., д.вет.н., професор; Малюк М.О., д.вет.н., професор; Куліда М.А., к.вет.н., доцент; «Актуальні питання ветеринарної патології» приурочена 105-річчю факультету ветеринарної медицини та 85-річчю доктора ветеринарних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка НААН України Анатолія Йосиповича Мазуркевича: Міжнародна наукова конференція, м. Київ, Україна, 02-03 жовтня 2025 року: матеріали конференції, Київ, 116 с.

Відповідальний за випуск: М. О. Малюк

НУБіП України